

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE
UNIVERSITATEA „LUCIAN BLAGA” DIN SIBIU
INSTITUTUL DE STUDII UNIVERSITARE DE DOCTORAT
DOMENIUL „DREPT”

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT
REGIMUL MATRIMONIAL PRIMAR ÎMPERATIV ÎN
REGLEMENTAREA ACTUALULUI COD CIVIL ROMÂN

CONDUCĂTOR DE DOCTORAT
Prof. univ. dr. Teodor BODOAȘCĂ

DOCTORAND
Gavril Miron POPESCU

SIBIU
2017

PLANUL TEZEI DE DOCTORAT

INTRODUCERE.....	6
CAPITOLUL I ASPECTE TEORETICE REFERITOARE LA REGIMUL MATRIMONIAL	
1.1. ASPECTE GENERALE DESPRE CĂȘĂTORIE	
1.1.1. <i>Precizări prealabile.....</i>	<i>9</i>
1.1.2. <i>Privire de ansamblu asupra efectelor cășătoriei.....</i>	<i>9</i>
1.2. DEFINIȚIA REGIMULUI MATRIMONIAL.....	10
1.3. REGIMUL MATRIMONIAL PRIMAR ÎN GENERAL.....	11
1.4. PRINCIPIILE REGIMURILOR MATRIMONIALE.....	12
1.5. CLASIFICAREA REGIMURILOR MATRIMONIALE	
1.5.1. <i>Precizări prealabile.....</i>	<i>12</i>
1.5.2. <i>Criterii de clasificare</i>	
1.5.2.1. Criteriul gradului de libertate permis soșilor de normele juridice....	13
1.5.2.2. Criteriul izvorului regimului matrimonial.....	13
1.5.2.3. Criteriul gradului de maleabilitate a dispozițiilor legale.....	13
1.5.2.4. Criteriul structurii interne.....	13
CAPITOLUL II ASPECTE PRIVIND EVOLUȚIA ÎN TIMP A REGLEMENTĂRILOR INTERNE ALE ROMÂNIEI REFERITOARE LA REGIMUL JURIDIC MATRIMONIAL	
2.1. GENEZA REGIMULUI JURIDIC MATRIMONIAL ROMÂN	
2.1.1. <i>Privire de ansamblu asupra regimului matrimonial în dreptul roman</i>	<i>14</i>
2.1.2. <i>Regimul juridic matrimonial în vechile legiuri române.....</i>	<i>14</i>
2.1.3. <i>Scurtă retrospectivă istorică asupra regimului matrimonial în Transilvania.....</i>	<i>14</i>

2.2. REGIMUL JURIDIC MATRIMONIAL ÎN REGLEMENTAREA CODULUI CIVIL ROMÂN DE LA 1864	
2.2.1. <i>Aspecte generale</i>	15
2.2.2. <i>Regimul matrimonial legal</i>	15
2.2.3. <i>Regimul matrimonial dotal</i>	15
2.2.4. <i>Societatea de achiziții</i>	15
2.3. REGIMUL JURIDIC MATRIMONIAL ÎN REGLEMENTAREA CODULUI FAMILIEI.....	16
2.4. PRIVIRE DE ANSAMBLU ASUPRA REGLEMENTĂRII REGIMULUI JURIDIC MATRIMONIAL ÎN ACTUALUL COD CIVIL..	17
CAPITOLUL III RAPORTURILE PATRIMONIALE DINTRE SOȚI ÎN CADRUL REGIMULUI PRIMAR IMPERATIV REGLEMENTAT DE ACTUALUL COD CIVIL ROMÂN	
3.1. INDEPENDENȚA DE PATRIMONII A SOȚILOR	
3.1.1. <i>Semnificația termenului patrimoniu</i>	19
3.1.2. <i>Independența de patrimonii a soților în reglementarea Codului civil al României de la 1864</i>	20
3.1.3. <i>Independența de patrimonii a soților în reglementarea actualului Cod civil</i>	20
3.1.4. <i>Prezumția depozitelor bancare</i>	21
3.2. OBLIGAȚIA SOȚILOR DE INFORMARE.....	22
3.3. MANDATUL SOȚILOR PENTRU EXERCITAREA DREPTURILOR PATRIMONIALE	
3.3.1. <i>Precizări prealabile</i>	22
3.3.2. <i>Mandatul convențional</i>	22
3.3.3. <i>Mandatul judiciar</i>	23
3.4. ACTELE DE DISPOZIȚIE CARE PUN ÎN PERICOL GRAV	

INTERESELE FAMILIEI.....	24
3.5. LOCUINȚA FAMILIEI	
3.5.1. <i>Precizări prealabile.....</i>	24
3.5.2. <i>Semnificația juridică a expresiilor locuința familiei și bunurilor care o mobilează sau decorează</i>	
3.5.2.1. Definiția locuinței familiei.....	25
3.5.2.2. Bunurile care mobilează sau decorează locuința familiei.....	25
3.5.3. <i>Actele juridice privind locuința familiei și a bunurilor care o mobilează sau decorează</i>	
3.5.3.1. Actele juridice privind locuința familiei.....	25
3.5.3.2. Actele juridice privind bunurile care mobilează sau decorează locuința familiei.....	26
3.5.3.3. Aspecte comune referitoare la locuința familiei și a bunurilor care o mobilează sau decorează.....	27
3.5.4. <i>Drepturile soților asupra locuinței închiriate.....</i>	27
3.5.5. <i>Atribuirea beneficiului contractului de închiriere și a locuinței proprietatea comună a soților.....</i>	28
3.6. CHELTUIELILE CĂSĂTORIEI	
3.6.1. <i>Precizări prealabile.....</i>	29
3.6.2. <i>Obligațiile patrimoniale ale soților.....</i>	29
3.6.3. <i>Munca soților în gospodărie.....</i>	29
3.7. VENITURI DIN PROFESIE.....	30
3.8. DREPTUL LA COMPENSAȚIE.....	31
CAPITOLUL IV ALEGEREA, MODIFICAREA, ÎNCETAREA ȘI LICHIDAREA REGIMULUI MATRIMONIAL	
4.1. ALEGEREA REGIMULUI MATRIMONIAL	
4.1.1. <i>Precizări prealabile.....</i>	32

4.1.2. <i>Data producerii efectelor regimului matrimonial</i>	32
4.2. CONVENȚIA MATRIMONIALĂ	
4.2.1. <i>Precizări prealabile</i>	33
4.2.2. <i>Definiția convenției matrimoniale</i>	33
4.2.3. <i>Caracterele juridice ale convenției matrimoniale</i>	34
4.2.4. <i>Condițiile de fond ale convenției matrimoniale</i>	
4.2.4.1. <i>Obiectul convenției matrimoniale</i>	34
4.2.4.2. <i>Capacitatea părților</i>	34
4.2.4.3. <i>Consimțământul părților</i>	35
4.2.4.4. <i>Cauza convenției matrimoniale</i>	35
4.2.5. <i>Condițiile de formă ale convenției matrimoniale</i>	36
4.3. MODIFICAREA REGIMULUI MATRIMONIAL	
4.3.1. <i>Precizări prealabile</i>	36
4.3.2. <i>Modificarea convențională a regimului matrimonial</i>	36
4.3.3. <i>Modificarea judiciară a regimului matrimonial</i>	
4.3.3.1. <i>Aspecte generale</i>	37
4.3.3.2. <i>Condițiile separației de bunuri</i>	37
4.3.3.3. <i>Efectele separației de bunuri față de soți</i>	38
4.3.3.4. <i>Efectele separației de bunuri față de terți</i>	38
4.4. ÎNCETAREA REGIMULUI MATRIMONIAL.....	39
4.5. LICHIDAREA REGIMULUI MATRIMONIAL.....	40
BIBLIOGRAFIE	41
CONCLUZII ȘI PROPUNERI DE LEGE FERENDA	51

INTRODUCERE

Denumirea temei tezei doctorat (*Regimul matrimonial primar imperativ în reglementarea actualului Cod civil român*) ne-a fost sugerată de analiza *regimului matrimonial primar imperativ* în unele lucrări de specialitate din doctrina română. anterioare adoptării și intrării în vigoare a actului Cod civil (2009). Practic, aceste lucrări, chiar dacă au avut la bază, în special, dispoziții din Codul civil francez de la 1804, au prefigurat actualele reglementări interne ale României în materie. Neîndoielnic, intrarea în vigoare a actualului Cod civil, care cuprinde dispoziții sistematice cu privire la *Regimul matrimonial primar imperativ*, a reprezentat factorul decis în opțiunea noastră de a analiza aprofundat această temă.

Dat fiind caracterul de absolută noutate a cvasitotalității reglementărilor din domeniu, principalul obiectiv al cercetării noastre științifice constă în analiza logico-juridică sistematică și sistemică a dispozițiilor Codului civil român (2009) referitoare la regimul matrimonial primar imperativ. Considerăm că o asemenea analiză este utilă, în special, pentru înțelegerea, interpretarea și aplicarea corectă, în acord cu voința legiuitorului, a reglementărilor din materie, precum și pentru identificarea eventualelor aspecte susceptibile de îmbunătățire și fundamentarea unor eventuale propuneri *de lege ferenda*.

De asemenea, am fost preocupați de identificarea surselor de inspirație folosite de legiuitorul român pentru diverse soluții normative, demers necesar atât pentru stabilirea fundamentului logico-juridic al acestora, dar și pentru valorificarea eficientă a doctrinei și jurisprudenței străine formate în timp în aplicarea reglementărilor respective.

Nu în ultimul rând, o atenție aparte am acordat investigării reacțiilor doctrinei și jurisprudenței române la noile reglementări. Sub acest aspect,

înțelegem să utilizăm lucrările unor iluștri doctrinari români și străini ai domeniului raporturilor de familie, precum I. Albu, Al. Bacaci, T. Bodoașcă, C. – V. Dumitrache, I. P. Filipescu, E. Florian, C. C. Hageanu, P. Vasilescu, G. Cornu, Ph. Malaurie și F. Terré. Cele mai des utilizate la elaborarea tezei sunt cărțile și studiile publicate de conducătorul de doctorat, domnul prof. univ. dr. T. Bodoașcă.

Pentru realizarea acestor obiective științifice, am înțeles să utilizez metode de cercetare specifice demersurilor doctrinare din domeniul științelor juridice, în special, metoda analitică, istorico-teleologică și comparativă.

Pentru a imprima tezei de doctorat un caracter unitar și cursiv, precum și pentru a oferi o imagine cuprinzătoare asupra temei analizate, problematica ei teoretică și practică este grupată în patru capitole, astfel: Capitolul I, consacrat unor aspecte teoretice referitoare la regimul matrimonial, cuprinde șase secțiuni: aspecte generale despre căsătorie, definiția regimului matrimonial, regimul matrimonial primar, natura juridică a regimurilor matrimoniale, principiile regimurilor matrimoniale, clasificarea regimurilor matrimoniale; Capitolul II destinat aspectelor privind evoluția în timp a reglementărilor interne ale României referitoare la regimul juridic matrimonial, are patru secțiuni: geneza regimului juridic matrimonial român, regimul juridic matrimonial în reglementarea Codului civil român de la 1864, regimul juridic matrimonial în reglementarea Codului familiei, privire de ansamblu asupra reglementării regimului juridic matrimonial în actualul cod civil; Capitolul III are ca obiect de analiză raporturile patrimoniale dintre soți în cadrul regimului primar imperativ reglementat de actualul Cod civil român și cuprinde șase secțiuni, astfel: independența de patrimonii a soților, obligația soților de informare, mandatul soților pentru exercitarea drepturilor patrimoniale, actele de dispoziție care pun în pericol grav interesele familiei, locuința familiei, cheltuielile căsătoriei, munca din profesie, dreptul la compensație; Capitolul IV, destinat alegerii, modificării, încetării și lichidării

regimului matrimonial, are șase secțiuni: alegerea regimului matrimonial, convenția matrimonială, modificarea regimului matrimonial, încetarea regimului matrimonial, lichidarea regimului matrimonial. În privința clauzei de preciput, deși este plasată în contextul general al alegerii regimului matrimonial (art. 333 C. civ.), are ca obiect exclusiv *bunuri comune în devălmășie* ale soților. De fapt, această clauză este specifică doar regimurilor matrimoniale de comunitate, fiind străină regimului separației de bunuri. Dată fiind această situație normativă, am considerat că tratarea ei, în contextul general al regimului matrimonial primar imperativ, ar excede temei tezei de doctorat propuse.

Cuvinte cheie: căsătorie, familie, efecte nepatrimoniale, efecte patrimoniale, regimuri matrimoniale, regimul matrimonial primar imperativ, independența de patrimonii, convenția matrimonială, drepturile și obligațiile patrimoniale ale soților, locuința familiei, modificarea regimului matrimonial, lichidarea regimului matrimonial.

CAPITOLUL I

APECTE TEORETICE REFERITOARE LA REGIMUL JURIDIC MATRIMONIAL

SECȚIUNEA 1.1.

ASPECTE GENERALE DESPRE EFECTELE CĂSĂTORIEI

1.1.1. *Precizări prealabile*

Etimologic, termenul căsătorie provine din combinarea substantivului *casă* cu sufixul *-ător*, cu sensul de uniune legală, liber consimțită între un bărbat și o femeie, în scopul întemeierii unei familii.

În doctrină, de regulă, acest termen este abordat în mai multe sensuri (dreptul fundamental, act juridic, ceremonie, stare juridică, instituție juridică).

1.1.2. *Privire de ansamblu asupra efectelor căsătoriei*

În acord cu cele exprimate în doctrină, încheierea căsătoriei generează, între cei care o încheie, raporturi multiple și complexe, dintre care numai unele fac obiectul reglementărilor juridice.

Proximul și necesarul efect al căsătoriei este întemeierea unei familii. Dat fiind caracterului lui esențial, celelalte efecte ale căsătoriei, indiferent că sunt morale sau patrimoniale, între membrii familiei sau între aceștia și terțe persoane, gravitează în jurul acestuia, aflându-se într-un veritabil *raport juridic de accesorialitate* cu acesta. Datorită acest *raport de accesorialitate*, celelalte efecte morale sau patrimoniale ale căsătoriei, pe de o parte, au menirea de a susține familia și, pe de altă parte, de regulă, nu supraviețuiesc disoluției familiei.

Facem precizarea că, la data elaborării tezei, exista o inițiativă de revizuire a art. 48 alin. (1) din Constituție, sub aspectul redefinirii familiei. Practic, se urmărește

obținerea unui consens popular pentru a fi interzise, în România, căsătoriile între persoane de același sex. Din punct de vedere strict juridic, revizuirea Constituției sub acest aspect se impune și pentru respectarea dispozițiilor din actele normative internaționale, care recunosc doar bărbatului și femeii dreptul de a se căsători și de a întemeia, astfel, o familie.

Indiferent că sunt nepatrimoniale sau patrimoniale, raporturile dintre soți sunt guvernate de principiul egalității lor juridice, adică de posibilitatea acestora de a decide de comun acord în toate chestiunile care privesc familia.

În doctrină, s-a pus problema raportului dintre drepturile și obligațiile nepatrimoniale, pe de o parte, și drepturile și obligațiile patrimoniale, pe de altă parte, subliniindu-se că cele nepatrimoniale sunt esențiale pentru familie.

În cadrul Titlul II (Căsătoria) al Cărții a II-a (Familia) din Codul civil, Capitolul V este consacrat *drepturilor și obligațiilor personale ale soților* (art. 307-311), iar Capitolul VI este destinat *drepturilor și obligațiilor patrimoniale ale soților* (art. 312-372).

SECȚIUNEA 1.2.

DEFINIȚIA REGIMULUI JURIDIC MATRIMONIAL

În consens cu cele exprimate în doctrină, pentru a fundamenta o definiție la această importantă instituție juridică a dreptului familiei, demersul trebuie să vizeze două planuri, unul etimologic și altul juridic.

Regimul matrimonial subsumează toate efectele patrimoniale ale căsătoriei.

În doctrina din domeniul dreptului familiei au fost formulate numeroase definiții pentru „regimul juridic matrimonial al soților” și care prezintă unele elemente comune: regimul matrimonial constituie un ansamblu de norme de drept ce

reglementează raporturi patrimoniale generate de actul juridic al căsătoriei; raporturile patrimoniale privesc, mai ales, soții; terții pot să fie și ei vizați de efectele pecuniare ale căsătoriei.

În plan juridic, potrivit actualului Cod civil român, actul juridic al căsătoriei produce două categorii de efecte: nepatrimoniale și patrimoniale. În concret, art. 307-311 C. civ. reglementează *drepturile și îndatoririle personale ale soților*, iar art. 312-372 C. civ. *drepturile și obligațiile patrimoniale ale soților* [Capitolul VI din Titlul II (Căsătoria) al Cărții a II-a (Despre familie)] Mai mult, unele subdiviziuni ale acestui Capitol (art. 312-372) se referă *expressis verbis* la *regimul matrimonial*.

Practic, față de această topografie normativă și de denumirile marginale evocate, în concepția legiuitorului român, *regimul juridic matrimonial* este alcătuit numai din dispozițiile legale care reglementează *drepturile și obligațiile patrimoniale ale soților*.

Acceptând că *regimul juridic matrimonial al soților* este alcătuit din norme ce reglementează raporturi patrimoniale, nu putem să-l reducem doar la prevederile art. 312-372 C. civ., care reglementează *drepturile și obligațiile patrimoniale ale soților*. Într-adevăr, analiza chiar sumară a Cărții a II-a din Codul civil (Despre familie) dezvăluie faptul că și alte dispoziții ale acesteia pot fi incluse în *regimul juridic matrimonial al soților*.

Față de cele prezentate, definim *regimul juridic matrimonial al soților* ca fiind *totalitatea normelor de drept care reglementează, în principal, drepturile și îndatoririle patrimoniale ale soților*.

SECȚIUNEA 1.3.

REGIMUL MATRIMONIAL PRIMAR IMPERATIV ÎN GENERAL

În doctrină, s-a apreciat că, indiferent de regimul matrimonial concret aplicabil soților și indiferent de multitudinea de regimuri matrimoniale pe care un anumit sistem de drept le poate reglementa, există un set de reguli aplicabile în toate cazurile. Acest set de reguli, numit emfatic de unii autori *constituția regimurilor matrimoniale*, reprezintă *dreptul comun și imperativ* al regimurilor matrimoniale sau *regimul matrimonial primar imperativ*.

În literatura de specialitate, regimul matrimonial primar imperativ a fost definit ca fiind *un set de norme imperative și esențiale, norme de aplicare imediată, indiferent de regimul matrimonial concret al soților*.

În ceea ce ne privește, definim regimul matrimonial primar acel *set de norme, de regulă imperative, aplicabile în cazul tuturor regimurilor matrimoniale sub care soții pot fi căsătoriți*.

SECȚIUNEA 1.4.

PRINCIPIILE REGIMURILOR MATRIMONIALE

Indiferent de natura regimurilor matrimoniale, există anumite reguli generale identificabile în cazul oricărui regim matrimonial concret: egalității în drepturi dintre soți; libertății alegerii regimului matrimonial; mutabilității; accesorialității regimului matrimonial în raport cu actul juridic al căsătoriei.

SECȚIUNEA 1.5.

CLASIFICAREA REGIMURILOR JURIDICE MATRIMONIALE

1.5.1. *Precizări prealabile*

În doctrina română, regimurile matrimoniale sunt grupate după diverse criterii, precum următoarele: gradul de libertate permis de normele juridice soților în

alegerea regimului matrimonial; izvorul regimurile matrimoniale; gradul de maleabilitate a dispozițiilor legale ce le reglementează; structura internă a regimurile matrimoniale.

1.5.2. Analiza criteriilor de clasificare a regimurilor matrimoniale

1.5.2.1. Criteriul gradului de libertate permis soților de normele juridice.

1.5.2.2. Criteriul izvorului regimului matrimonial

1.5.2.3. Criteriul gradului de maleabilitate a dispozițiilor legale

1.5.2.4. Criteriul structurii interne

CAPITOLUL II
ASPECTE PRIVIND EVOLUȚIA ÎN TIMP A REGLEMENTĂRILOR
INTERNE ALE ROMÂNIEI REFERITOARE LA REGIMUL
MATRIMONIAL

SECȚIUNEA 2.1.
ASPECTE GENERALE DESPRE GENEZA REGIMULUI JURIDIC
MATRIMONIAL ROMÂN

2.1.1. *Privire de ansamblu asupra regimului matrimonial în dreptul roman*

În dreptul roman, regimul matrimonial a fost esențial influențat de natura juridică a căsătoriei, *cum manu ori sine manu*.

2.1.2. *Regimul matrimonial în vechile legiuri române*

Codul Calimach în Moldova și Codul Caragea, în Țara Românească, în principiu, au preluat reglementările anterioare din *iusvalahorum* (obiceiul pământului sau cutuma) în ceea ce privește raporturile patrimoniale dintre soți.

Din punct de vedere patrimonial, femeia era înzestrată de către părinții săi, în scopul de a constitui un sprijin material pentru bărbat, care avea obligația să întrețină întreaga familie.

2.1.3. *Scurtă retrospectivă istorică asupra regimului matrimonial în Transilvania*

În Transilvania, între soții de etnie română, raporturile patrimoniale au fost guvernate tot de *iusvalachorum*.

De asemenea, în Transilvania, *dreptul cutumiar maghiar*, cu un conținut deosebit de complex, s-a transmis până în epoca modernă și, oricum, avea vocație de a se aplica și persoanelor de etnie română.

SECȚIUNEA 2.2.

REGIMUL JURIDIC MATRIMONIAL ÎN REGLEMENTAREA CODULUI CIVIL ROMÂN DE LA 1864

2.2.1. *Aspecte generale*

Sub aspectul temei analizate, Codul civil român de la 1864 a marcat trecerea de la dreptul cutumiar la dreptul scris.

Surprinzător, legiuitorul român nu a preluat din Codul civil francez și regimul matrimonial legal. Din punct de vedere al regimurilor matrimoniale, singurul aspect comun între cele două coduri este *regimul matrimonial dotal*.

Art. 1224 din vechiul Cod civil a consacrat principiul libertății convențiilor matrimoniale. Regimul matrimonial se stabilea anterior momentului încheierii căsătoriei și nu putea fi modificat pe cale convențională în timpul acesteia.

Regimurile matrimoniale consacrate de vechiul Cod civil erau libere, imuabile, iar cel legal de drept comun era unul de tip separatist. Practic, Codul civil român de la 1864 a realizat o îngemănare dintre tradiția românească, consacrată puternic anterior prin Codul Calimach și Legiuirea Caragea, precum și cerințele legislației din acea vreme. După cum s-a remarcat în doctrină, singura excepție notabilă a fost consacrarea legală a incapacității de exercițiu a femeii măritate.

2.2.2. *Regimul matrimonial legal*

2.2.3. *Regimul matrimonial dotal*

2.2.4. *Societatea de achiziții*

SECȚIUNEA 2.3.

REGIMUL JURIDIC MATRIMONIAL ÎN REGLEMENTAREA CODULUI FAMILIEI

În pofida unor critici aspre la care a fost supus de doctrină Codul familiei, acesta a consacrat *expressis verbis* o serie de principii cu aplicabilitate și sub aspectul raporturilor patrimoniale, care îi denotă superioritate în raport cu reglementările anterioare: ocrotirea căsătoriei și familiei, precum și apărarea intereselor copilului [art. 1 alin. (1)]; egalitatea în drepturi a bărbatului și femeii [art. 1 alin. (3) și art. 25]; exercitarea drepturilor părintești numai în interesul copilului [art. 1 alin. (4)]; egalitatea juridică a soților (art. 26).

În ceea ce privește regimul matrimonial al soților reglementat de Codul familiei (art. 30-36), acestaa fost unul exclusiv legal. Practic, soții nu aveau posibilitatea legală de a se supune altui regim matrimonial, eventual unuia legal sau altuia convențional.

Regimul matrimonial reglementat de Codul familiei a fost, nu numai un regim matrimonial legal unic, dar a fost și un regim legal exclusiv al comunității de bunuri, unic, obligatoriu, imutabil și inflexibil.

În cadrul acestui regim matrimonial, potrivit Codului familiei, regula o constituiau *bunurile comune în devălmășie* ale soților [art. 30 alin. (1)] și excepția *bunurile proprii* ale acestora (art. 31). Pentru a sublinia caracterul imperativ al dispozițiilor art. 30 alin. (1) din Codul familiei, alin. (2) din cuprinsul aceluiași articol a prevăzut categoric că „orice convenție contrară este nulă”.

Ca o consecință a comunității legale de bunuri, Codul familiei a reglementat limitativ șase categorii de bunuri proprii. Datorită enumerării limitative prevăzute de art. 31 din Codul familiei, dar și a interdicției prevăzute de art. 30 alin. (2), erau

lovite de nulitate absolută convențiile prin care soții ar fi inclus în comunitate bunuri proprii sau, dimpotrivă, ar fi considerat că anumite bunuri proprii sunt bunuri comune.

În sfârșit, regimul legal de comunitate în reglementarea Codului familiei era redus doar la bunurile viitoare ale soților.

Regimul matrimonial înceta să mai existe începând cu data desființării căsătoriei, indiferent că intervenea urmare nulității sau anulării ori încetării sau divorțului.

SECȚIUNEA 2.4.

PRIVIRE DE ANSAMBLU ASPRA REGLEMENTĂRII REGIMULUI JURIDIC MATRIMONIAL ÎN ACTUALUL COD CIVIL

În ceea ce privește reglementarea regimului matrimonial în actualul Cod civil, legiuitorul național a inspirat din Codul civil francez și Codul civil al Provinciei Québec.

În concret, Capitolul VI din Titlul II (Căsătoria) al Cărții a II-a (Despre familie), sub denumirea marginală „drepturile și obligațiile patrimoniale ale soților” (art. 312-372), cuprinde un grup de norme referitoare la regimul matrimonial în general, care se aplică tuturor persoanelor căsătorite, indiferent de regimul matrimonial sub care sunt căsătorite. Acesta constituie, potrivit unor aprecieri din literatura de specialitate, *statutul patrimonial de bază* (sau, altfel spus, *regimul matrimonial primar imperativ*) și, potrivit Codului civil, are în vedere următoarele aspecte: despre regimul matrimonial în general (art. 312-320), locuința familiei (art. 321-324) și cheltuielile căsătoriei (art. 325-328). Deci, acest norme nu alcătuiesc un regim patrimonial propriu-zis, ci au rolul de a institui un *corp de reguli*

fundamentale, imperative și comune pe care se grevează oricare dintre regimurile matrimoniale prevăzute de lege.

Sub denumirea marginală *alegerea regimului matrimonial* (art. 329-338), Codul civil reglementează condițiile în care se poate încheia convenția matrimonială și formele de publicitate a acesteia, după care realizează o prezentare a celor trei regimuri matrimoniale: regimul comunității legale (art. 339-359 C. civ.), regimul separației de bunuri (art. 360-365 C. civ.) și regimul comunității convenționale (art. 366-368 C. civ.).

În sfârșit, este reglementată modificarea regimului matrimonial pe cale convențională (art. 369 C. civ.) sau judiciară (art. 370-372 C. civ.). În context, facem precizarea că, în cadrul tezei propuse, am găsit oportun să analizăm modificarea, încetarea și lichidarea regimurilor matrimoniale, întrucât dispozițiile consacrate acestor instituții au un evident caracter general, de drept comun.

Sub aspectul efectelor patrimoniale ale căsătoriei, actualul Cod civil cuprinde unele elemente de noutate care, potrivit unor aprecieri din doctrină, impun superioritatea acestuia în raport cu precedentele reglementări din domeniu.

CAPITOLUL III
RAPORTURILE PATRIMONIALE DINTRE SOȚI ÎN CADRUL
REGIMULUI MATRIMONIAL PRIMAR IMPERATIV

SECȚIUNEA 3.1.
INDEPENDENȚA DE PATRIMONII A SOȚILOR

3.1.1. *Semnificația termenului patrimoniu*

Tradițional, în doctrina română, patrimoniul este definit ca „totalitatea drepturilor și obligațiilor, care au valoare economică, aparținând unei persoane”.

În prezent, art. 31 alin. (1) C. civ. consacră patrimoniului o definiție expresă. În concret, potrivit acestui text, „orice persoană fizică sau persoană juridică este titulară a unui patrimoniu care include drepturile și îndatoririle ce pot fi evaluate în bani și aparțin acesteia”.

Observăm că, din cele două elemente ce intră în conținutul bunurilor, în patrimoniu sunt incluse numai *drepturile*, fiind excluse *lucrurile*. Într-adevăr, art. 535 C. civ. dispune că „sunt bunuri lucrurile, corporale sau necorporale, ce constituie obiectul unui drept patrimonial”. De principiu, se pune problema fundamentului logico-juridic a acestei inedite opțiuni normative. În opinia noastră, soluția este justificată de preocuparea legiuitorului de a nu fi generate situații în care aceleași lucruri sunt incluse în două sau mai multe patrimonii.

Din definiția dată de art. 31 alin. (1) C. civ. patrimoniului, alături de împrejurarea că reprezintă o *universalitate juridică*, se pot desprinde încă patru trăsături esențiale, și anume: *personalitatea*, *inalienabilitatea*, *universalitatea* și *unicitatea*.

3.1.2. *Independența de patrimonii a soților sub imperiul Codului civil român de la 1864*

În consens cu cele apreciate în literatura de specialitate, *principiul independenței patrimoniale a soților* are caracter inedit în legislația română, cu toate că necesitatea lui a fost afirmată frecvent în doctrină sub imperiul vechiului Cod civil și a Codului familiei. Facem precizarea că art. 106 din Codul familiei a stipulat doar independența de patrimonii dintre copii și părinții lor.

Vechiul Cod civil, în contextul reglementărilor consacrate regimului matrimonial dotal, a reglementat dreptul soției de a cere separația de patrimonii, conform art. 1256 și urm. Cu toate acestea, între independența de patrimonii, ca principiu al raporturilor patrimoniale dintre soți, și separația de patrimonii reglementată de art. 1256 și urm. din vechiul Cod civil nu poate fi pus semnul identității. Astfel, principiul independenței de patrimonii este incident în cazul tuturor regimurilor matrimoniale. În schimb, în vechea reglementare, separația de patrimonii a fost aplicabilă doar în cadrul regimului matrimonial dotal.

Într-o încercare timidă de afirmare implicită a principiului independenței de patrimonii a soților, sub imperiul vechiului Cod civil, prin excepție de la libertatea de a contracta, respectiv de la irevocabilitatea donațiilor, au fost interzise contractele de vânzare-cumpărare între soți, iar donațiile între ei au fost declarate revocabile.

3.1.3. *Independența de patrimonii a soților în reglementarea actualului cod civil român*

Starea de persoană căsătorită nu ar trebui să îngreuească participarea acesteia la circuitul civil.

Actualul Cod civil, prin art. 317 C. civ., consacră *expressis verbis* principiul *independenței patrimoniale a soților*. În concret, potrivit art. 317 C. civ., „dacă prin lege nu se prevede altfel, fiecare soț poate să încheie orice acte juridice cu celălalt

soț sau cu terțe persoane” [alin. (1)]. În particularizarea acestui principiu, „fiecare soț are dreptul de a face singur, fără consimțământul celuilalt, depozite bancare, precum și orice alte operațiuni în legătură cu acestea” [alin. (2)]. De asemenea, în continuarea dispozițiilor 317 alin. (2), se face precizarea că, „în raport cu unitatea bancară, soțul titular al contului are, chiar și după desfacerea sau încetarea căsătoriei, dreptul de a dispune de fondurile depuse, dacă prin hotărâre judecătorească executorie nu s-a decis altfel” [alin. (3)].

După cum s-a semnalat în doctrină, în esență, dispozițiile art. 317 C. civ., contrar denumirii lor marginale categorice „independența patrimonială a soților”, doar sugerează că fiecare soț are propriul patrimoniu, distinct de patrimoniul celuilalt. Într-adevăr, această idee rezultă implicit din posibilitatea conferită fiecăruia dintre ei de a încheia orice acte juridice cu celălalt sau cu terțe persoane. Procedând astfel, legiuitorul s-a concentrat asupra consecințelor independenței patrimoniale, evitând să prevadă *expressis verbis* faptul că fiecare soț are propriul patrimoniu, distinct de patrimoniul celuilalt soț.

3.1.4. *Prezumția privind depozitele bancare*

Art. 317 alin. (2) și alin. (3) C. civ. instituie *prezumția bancară*, sintagmă inspirată din doctrina franceză, art. 221 din Codul civil francez și art. 218 din Codul civil belgian.

Rațiunea introducerii *prezumției bancare* în sistemul de drept român constă în intenția legiuitorului de a simplifica circuitului bancar și de a înlătura responsabilitatea depozitarului care, astfel, este dispensat de obligația de a face verificări în legătură cu natura sumelor depuse sau a regimului matrimonial sub care se află persoana deponentului.

SECȚIUNEA 3.2. OBLIGAȚIA SOȚILOR DE INFORMARE

Cu titlu de noutate absolută pentru raporturile patrimoniale dintre soți în sistemul de drept român, art. 318 C. civ., sub denumirea marginală „dreptul de informare”, instituie unele reguli în legătură cu dreptul fiecărui soț de a cere celuilalt soț să-l informeze cu privire la bunurile, veniturile și datoriile sale.

„Dreptul de informare” este o instituție juridică de natură să operaționalizeze sinceritatea raporturilor patrimoniale dintre soți, sinceritate esențială pentru îndeplinirea obligației de fidelitate, prevăzută de art. 309 C. civ.

SECȚIUNEA 3.3. MANDATUL SOȚILOR PENTRU EXERCITAREA DREPTURILOR PATRIMONIALE

3.3.1. *Precizări prealabile*

Codul civil reglementează mandatul convențional (art. 314) și mandatul judiciar (art. 315) al soților pentru exercitarea drepturilor patrimoniale.

3.3.2. *Mandatul convențional*

Mandatul convențional al soților este reglementat de art. 314 C. civ. Cu toate acestea, fiind în prezența unui mandat convențional, în măsura în care prevederile art. 314 C. civ. nu derogă, sunt incidente corespunzător dispozițiile art. 2009-2071 C. civ. referitoare la *contractul de mandat*, în calitate de drept comun. Fiind în prezența unui mandat convențional cu reprezentare, acesta este supus corespunzător și dispozițiilor referitoare la reprezentarea în contracte, conform art. 1295-1314 C. civ. De asemenea, față de referirea generică la *exercitarea drepturilor*, mandatul

prevăzut de acest text este un mandat general. Pe cale de consecință, acesta este supus și cerințelor prevăzute de art. 2016 C. civ. În concret, în temeiul acestui mandat, soțul mandatar poate să efectueze numai acte de conservare și de administrare [alin. (1)]. În schimb, pentru a încheia acte de înstrăinare sau grevare, tranzacții ori compromisuri, pentru a se putea obliga prin cambii sau bilete la ordin ori pentru a intenta acțiuni în justiție, precum și pentru a încheia orice alte acte de dispoziție, soțul mandatar trebuie să fie împuternicit în mod expres [alin. (2)].

3.3.3. *Modificarea judiciară*

Art. 315 C. civ., inspirat oarecum după art. 219 C. civ. fr., dispune că, „în cazul în care unul dintre soți se află în imposibilitate de a-și manifesta voința, celălalt soț poate cere instanței de tutelă încuviințarea de a-l reprezenta pentru exercitarea drepturilor pe care le are potrivit regimului matrimonial [alin (1) teza I]. Prin hotărârea pronunțată se stabilesc condițiile și perioada de valabilitate a acestui mandat [alin. (1) teza a II-a)]. În afara altor cazuri prevăzute de lege, mandatul încetează atunci când soțul reprezentat nu se mai află în situația prevăzută la alin. (1) sau când este numit un tutore ori, după caz, un curator [alin. (2)]. Dispozițiile art. 346 și 347 sunt aplicabile în mod corespunzător” [alin. (3)].

Mandatul judiciar reglementat de textele legale reproduse vizează atât interesul soțului mandatar care, datorită situației în care se află soțul său, se află în imposibilitate juridică de a-și exercita unele drepturi prin încheierea de acte juridice împreună cu acesta, cât și ocrotirea soțului aflat în imposibilitate de a-și manifesta voința. Într-adevăr, pentru soțul aflat în această situație, mandatul judiciar acționează ca o măsură de protecție. Numai așa se explică de ce acest mandat încetează de drept la numirea unui tutore sau a unui curator.

SECȚIUNEA 3.4.

ACTELE DE DISPOZIȚIE CARE PUN ÎN PERICOL GRAV INTERESELE FAMILIEI

Art. 316 C. civ., sub denumirea marginală „actele de dispoziție care pun în pericol grav interesele familiei”, reglementează condițiile în care instanța de tutelă poate hotărî ca unul dintre soți să poată dispune de anumite bunuri într-o perioadă de timp determinată numai cu consimțământul expres al celuilalt soț. Astfel, în temeiul art. 316 alin. (1) teza I C. civ., „dacă unul dintre soți încheie acte juridice prin care pune în pericol grav interesele familiei, celălalt soț poate cere instanței de tutelă ca, pentru o durată determinată, dreptul de a dispune de anumite bunuri să poată fi exercitat numai cu consimțământul său expres”.

Fiindcă textul citat se referă generic la *acte juridice*, în doctrină, s-a apreciat că aceste acte pot fi de folosire, administrare, conservare sau de dispoziție ori acte cu titlu oneros sau cu titlu gratuit. Cerința care se pune pentru toate actele încheiate de unul dintre soți este de a pune în *pericol grav interesele familiei*.

SECȚIUNEA 3.5.

LOCUINȚA FAMILIEI

3.5.1. *Precizări prealabile*

Cu titlu de noutate absolută pentru sistemul de drept român, art. 321-324 C. civ. reglementează un regim juridic special pentru *locuința familiei*, precum și pentru *bunurile care o mobilează sau decorează*.

Instituirea unui regim juridic special pentru locuința familiei denotă, cu puterea evidenței, importanța majoră pe care legiuitorul o acordă acesteia.

3.5.2. *Semnificația juridică a expresiei locuința familiei și bunurilor care o mobilează sau decorează*

3.5.2.1. Definiția locuinței familiei

Locuința familiei a fost definită ca fiind *o construcție, alcătuită din una sau mai multe camere de locuit, cu dependențele, dotările și utilitățile necesare, în care locuiesc efectiv soții ori soțul la care se află copiii.*

Din punct de vedere al naturii ei juridice, s-a apreciat că *locuința comună a soților* poate fi proprietatea lor comună, a unuia dintre ei sau chiar poate fi închiriată ori deținută cu orice alt titlu (uz, uzufruct etc.) de amândoi sau numai de unul dintre ei.

3.5.2.2. Bunurile care mobilează sau decorează locuința familiei

Bunurile care o mobilează sau decorează sunt supuse unei afecțiuni speciale, în sensul restricționării *actelor de deplasare* și a celor *de dispoziție* în legătură cu acestea.

Regimul juridic special al actelor care au ca obiect asemenea bunuri a fost determinat de importanța lor majoră pentru traiul zilnic al membrilor familiei.

3.5.3. *Actele juridice privind locuința familiei și a bunurilor care o mobilează sau decorează*

3.5.3.1. Actele juridice privind locuința familiei

Potrivit art. 322 alin. (1) C. civ., „fără consimțământul scris al celuilalt soț, niciunul dintre soți, chiar dacă este proprietar exclusiv, nu poate dispune de drepturile asupra locuinței familiei (teza I) și nici nu poate încheia acte prin care ar fi afectată folosința acesteia” (teza a II-a).

În situația în care titularul dreptului de proprietate asupra locuinței familiei este unul dintre soți, restricția prevăzută de art. 322 alin. (1) C. civ. constituie, de fapt, o restrângere a exercițiului acestui drept.

Cât privește *actele care afectează folosirea locuinței*, față de lipsa de distincție a textului analizat în legătură cu natura lor juridică, ar trebui să admitem că acestea pot fi acte de dispoziție, de administrare, de folosință și de conservare. Cu toate acestea, se încadrează în teza a II-a numai actele de dispoziție care afectează în parte folosința locuinței familiei. În schimb, cele care afectează în totul această folosință intră în categoria prevăzută la teza I. O altă interpretare ar determina suprapunerea, sub acest aspect, a tezei a II-a cu teza I din cuprinsul art. 322 alin. (1) C. civ. și, astfel, realizarea unui paralelism, contrar normelor de tehnică legislativă pentru elaborarea actelor normative.

În legătură cu natura juridică a actelor prevăzute de art. 322 alin. (1) C. civ. se pune și problema dacă acestea sunt *acte materiale* sau *acte juridice* ori pot fi din ambele categorii. În ceea ce ne privește, considerăm că este vorba exclusiv despre acte juridice. Într-adevăr, numai așa se explică de ce art. 322 alin. (4) C. civ. dă posibilitatea soțului care nu și-a dat consimțământul de a solicita anularea lor.

Indiferent că sunt acte de dispoziție sau acte care afectează folosința locuinței, pentru a fi valabil încheiate, este necesar consimțământul scris al soțului neparticipant la încheierea lor, conform art. 322 alin. (1) C. civ.

3.5.3.2. Actele juridice privind bunurile care mobilează sau decorează locuința familiei

Potrivit art. 322 alin. (2) C. civ., „de asemenea, un soț nu poate deplasa din locuință bunurile care o mobilează sau decorează locuința familiei și nu poate dispune de acestea fără consimțământul scris al celuilalt soț”.

În cazul reglementat de acest text, consimțământul scris al celuilalt soț este necesar pentru *a deplasa din locuință* sau de *a dispune* de bunurile care mobilează sau decorează locuința familiei. *Per a contrario*, nu este necesar consimțământul scris al celuilalt soț în cazul altor acte juridice, cum ar fi spre exemplu, cele care afectează folosința acestor bunuri.

3.5.3.3. Aspecte comune privind locuința familiei și bunurile care o mobilează sau decorează

Art. 322 alin. (3)-(6) C. civ. reglementează situațiile în care consimțământul unui soț este refuzat fără motiv legitim, posibilitatea soțului care nu și-a dat consimțământul de a cere anularea actului și lipsa notării în cartea funciară a locuinței familiei.

3.5.4. Drepturile soților asupra locuinței închiriate

În timp, drepturile locative ale membrilor familiei asupra locuinței închiriate au făcut obiectul unor interesante dispute doctrinare, alimentate, mai ales, de ambiguitatea, lacunele și evoluția sinuoasă a legislației din domeniu.

Spre deosebire de Legea nr. 5/1973 privind administrarea fondului locativ și reglementarea raporturilor dintre proprietari și chiriași, Legea locuinței nr. 114/1996 nu cuprinde norme speciale referitoare la contractul de închiriere a locuinței. Drept urmare, în prezent, închirierea este supusă normelor dreptului comun, prevăzute de art. 1824-1835 C. civ. (reguli particulare în materia închirierii de locuințe), în contextul contractului de locațiune (art. 1177-1850 C. civ.).

În prezent, drepturile locative ale membrilor familiei asupra locuinței închiriate sunt reglementate, cu titlu special, de art. 323 C. civ. și, cu titlu general, de art. 1824 și urm. C. civ. În situația în care ambii soți sunt titulari ai contractului de închiriere și contractul de închiriere a intervenit înainte sau în timpul căsătoriei nu se

pun probleme de drept deosebite, motiv pentru care Codul civil, în contextul reglementărilor consacrate locuinței familiei, nu reglementează *expressis verbis* această ipoteză. De fapt, împrejurarea că, în această ipoteză, fiecare soț are drepturi locative asupra locuinței închiriate rezultă cu destulă ușurință din interpretarea *a fortiori* a dispozițiilor art. 323 alin. (1) C. civ.

Când contractul este încheiat înainte de căsătorie de către unul dintre viitorii soți, în timpul căsătoriei acesta continuă să fie unicul „titular al contractului de închiriere”. În schimb, în cazul în care contractul este încheiat înainte de căsătorie de viitorii soți împreună, în timpul căsătoriei vor continua să fie amândoi titularii contractului de închiriere a locuinței.

Indiferent de momentul în care este închiriată locuința, în temeiul art. 323 alin. (1) C. civ., fiecare soț are un drept locativ propriu, chiar dacă nu este parte în contractul de închiriere. Evident, acest drept derivă din lege și este determinat esențial de calitatea de soț al titularului de contract.

Potrivit art. 323 alin. (3) C. civ., „în caz de deces al unuia dintre soți, soțul supraviețuitor continuă exercitarea dreptului său locativ, dacă nu renunță în mod expres la acesta, în termenul prevăzut de art. 1834”. Chiar dacă art. 323 alin. (3) C. civ. se referă exclusiv la *deces*, acesta este incident atât în cazul morții constatate fizic, cât și în cazul declarării judecătorești a morții, în condițiile art. 49-57 C. civ. și art. 944-951 C. pr. civ.

3.5.5. *Atribuirea beneficiului contractului de închiriere și a locuinței proprietatea comună a soților*

Art. 324 C. civ., sub denumirea marginală „atribuirea beneficiului contractului de închiriere”, stabilește cadrul juridic special aplicabil în caz de divorț în ceea ce privește atribuirea beneficiului contractului de închiriere. Mai mult, în temeiul alin.

(4), dispozițiile alin. (1)-(3) se aplică în mod similar și în cazul în care locuința familiei este proprietatea comună a soților.

Sub acest ultim aspect, singura deosebire între atribuirea beneficiului contractului de închiriere și atribuirea locuinței comune constă în faptul că prima este definitivă, iar ultima, provizorie.

SECȚIUNEA 3.6. CHELTUIELILE CĂSĂTORIEI

3.6.1. Precizări prealabile

Sub denumirea marginală „cheltuielile căsătoriei”, Codul civil reglementează următoarele aspecte: contribuția soților (art. 325); munca în gospodărie (art. 326); veniturile din profesie (art. art. 327); dreptul la compensație (art. 328).

3.6.2. Obligațiile patrimoniale ale soților

Potrivit art. 325 C. civ., „soții sunt obligați să își acorde sprijin material reciproc [alin. (1)]. Ei sunt obligați să contribuie, în raport cu mijloacele fiecăruia la cheltuielile căsătoriei, dacă prin convenția matrimonială nu s-a prevăzut altfel [alin. (2)]. Orice convenție care prevede că suportarea cheltuielilor căsătoriei revine doar unuia dintre soți este considerată nescrisă” [alin. (3)]. Deci, acest articol, chiar dacă are denumirea marginală „contribuția soților”, în realitate, reglementează două obligații patrimoniale distincte ale acestora: „de sprijin material”; „de a contribui la cheltuielile căsătoriei”.

3.6.3. Munca soților în gospodărie

Legiuitorul român, conștientizând importanța muncii în gospodărie în contextul contribuției soților la cheltuielile căsătoriei, a găsit de cuviință să-i consacre o reglementare distinctă. Astfel, potrivit art. 326 C. civ., „munca oricăruia dintre soți în gospodărie și pentru creșterea copiilor reprezintă o contribuție la cheltuielile căsătoriei”.

Topografia art. 326 C. civ., în contextul general al efectelor patrimoniale ale căsătoriei, susține concluzia că dispozițiilor acestuia sunt incidente în cazul tuturor regimurilor matrimoniale reglementate de actualul Cod civil român.

Dispozițiile art. 326 C. civ. au preluat o soluție fundamentată în doctrina de specialitate și consfințită în jurisprudență din domeniu sub imperiul Codului familiei. Analiza conținutului normativ al art. 326 C. civ. dezvăluie că acestea vizează două categorii de activități (munci): munca în gospodărie și munca pentru creșterea copiilor.

SECȚIUNEA 3.7.

VENITURILE DIN PROFESIE

Potrivit art. 327 C. civ., „fiecare soț este liber să exercite o profesie și să dispună, în condițiile legii, de veniturile încasate, cu respectarea obligațiilor ce îi revin privind cheltuielile căsătoriei”. Facem precizarea că textul acestui articol este o traducere a art. 223 C. civ. fr.

Cu toate că este instituit sub denumirea marginală „veniturile din profesie”, art. 327 C. civ. se referă la „libertatea soțului de a exercita o profesie” și „dreptul acestuia de a dispune de veniturile încasate”. *Afortiori*, libertatea profesiei presupune nu numai dreptul soților de a exercita o anumită profesie, ci și posibilitatea acestora

de a optaliber pentru profesia respectivă. Practic, în temeiul art. 327 teza I C. civ., un soț nu se poate opune deciziei celuilalt soț de a alege și exercita o profesie anume.

SECȚIUNEA 3.8. DREPTUL LA COMPENSAȚIE

Art. 328 C. civ., inspirat după art. 165 din Codul civil elvețian, dispune că „soțul care a participat efectiv la activitatea profesională a celuilalt soț poate obține o compensație, în măsura îmbogățirii acestuia din urmă, dacă participarea a depășit limitele obligației de sprijin material și ale obligației de a contribui la cheltuielile căsătoriei”. Dreptul la compensație este fundamentat pe îmbogățirea fără justă cauză a soțului beneficiar al participării efective a soțului său la activitatea sa profesională. Drept urmare, în măsura în care art. 328 C. civ. nu dispune altfel, sunt incidente corespunzător prevederile art. 1345-1348 C. civ., în calitate de drept comun.

Pentru nașterea dreptului la „compensație”, potrivit art. 328 C. civ., trebuie îndeplinite cumulativ trei cerințe, și anume: să existe o participare efectivă a unui soț la activitatea profesională a celuilalt soț; participarea să depășească limitele obligației de sprijin material și a obligației de a contribui la cheltuielile căsătoriei; participarea unui soț la activitatea profesională a celuilalt soț să fi determinat îmbogățirea acestuia din urmă.

CAPITOLUL IV

ALEGEREA, MODIFICAREA, ÎNCETAREA ȘI LICHIDAREA REGIMULUI MATRIMONIAL

SECȚIUNEA 4.1.

ALEGEREA REGIMULUI JURIDIC MATRIMONIAL

4.1.1. Precizări prealabile

Potrivit art. 312 alin. (1) C. civ., „viitorii soți pot alege ca regim matrimonial: comunitatea legală, separația de bunuri sau comunitatea convențională” [alin. (1)]. „Indiferent de regimul matrimonial ales, nu se poate deroga de la dispozițiile prezentei secțiuni, dacă prin lege nu se prevede altfel” [alin. (2)].

Alegerea regimului matrimonial nu echivalează cu încheierea convenției matrimoniale. Într-adevăr, alegerea privește toate modalitățile regimului matrimonial, inclusiv cel al comunității legale. În schimb, încheierea convenției matrimoniale se impune doar în cazul în care viitorii soți optează pentru regimul comunității convenționale sau al separației de bunuri.

4.1.2. Data producerii efectelor regimului matrimonial

Data de la care regimul matrimonial ales de soți produce efecte trebuie analizată diferit, după cum efectele se produc față de soți sau față de terțele persoane. Între soți, chiar dacă opțiunea privind alegerea regimului matrimonial este consemnată în declarația de căsătorie sau, după caz, convenția matrimonială este încheiată înainte de încheierea căsătoriei, regimul matrimonial produce efecte numai din ziua încheierii căsătoriei, conform art. 313 alin. (1) C. civ. În schimb, față de terțele persoane, regimul matrimonial este opozabil de la data îndeplinirii

formalităților de publicitate prevăzute de lege, afară de cazul în care aceștia l-au cunoscut pe altă cale. În acest sens, sunt lipsite de echivoc dispozițiile art. 313 alin. (2) C. civ.

SECȚIUNEA 4.2. CONVENȚIA MATRIMONIALĂ

4.2.1. *Precizări prealabile*

În prezent, după cum s-a precizat deja, alegerea unui alt regim matrimonial decât cel al comunității legale, presupune încheierea de către viitorii soți a unei convenții matrimoniale.

4.2.2. *Definiția convenției matrimoniale*

Deși numeroase texte ale Codului civil fac referire la convenția matrimonială, nu îi consacră o definiție. Pe cale de consecință, revine doctrinei din domeniu sarcina de a realiza acest demers. Sub imperiul Codului civil de la 1864, doctrina română din domeniu a rezervat convenției matrimoniale numeroase definiții. În doctrina recentă, unii autori au definit convenția matrimonială ca fiind „actul juridic solemn prin care viitorii soți sau soții aleg sau modifică regimul matrimonial aplicabil pe durata căsătoriei lor”. Această definiție sintetică surprinde principalele caractere juridice ale convenției matrimoniale, părțile, obiectul și durata ei de aplicare. Cu toate acestea, observăm că definiția evocă doar *modificarea regimului matrimonial aplicabil*. Evident, pentru a fi modificat, în prealabil, regimul matrimonial trebuie stabilit. Personal, definim convenția matrimonială ca acel *act juridic solemn prin care viitorii soți sau soții decid asupra regimului matrimonial și concretizează drepturile și obligațiile lor patrimoniale în timpul căsătoriei dintre ei*.

4.2.3. *Caracterele juridice ale convenției matrimoniale*

Convenția matrimonială prezintă următoarele caractere juridice: act juridic bilateral, complex, cauzal, *intuitus personae*, sinalagmatic, solemn, accesoriu, pur și simplu și opozabil *erga omnes*.

4.2.4. *Condițiile de fond ale convenției matrimoniale*

4.2.4.1. Obiectul convenției matrimoniale

În dreptul comun, potrivit art. 1225 C. civ., „obiectul contractului îl reprezintă operațiunea juridică, precum vânzarea, locațiunea, împrumutul și altele asemenea, convenită de părți, astfel cum aceasta reiese din ansamblul drepturilor și obligațiilor contractuale”.

În cazul convenției matrimoniale nu se poate afirma că obiectul acesteia ar fi o *operațiune juridică*, ca atare. În realitate, obiectul convenției matrimoniale este, fie alegerea de către viitorii soți a altui regim matrimonial decât cel al comunității legale de bunuri, fie înlocuirea de către soți a regimului matrimonial sub care sunt căsătoriți.

4.2.4.2. Capacitatea părților

Părțile convenției matrimoniale pot fi doar viitorii soți sau soții, după caz, conform clasicului adagiu latin *habilis ad nuptias, habilis ad pactanuptiala*. În schimb, alte persoane este exclus să fie considerate părți ale convenției matrimoniale. În raport cu această realitate normativă, convenția matrimonială poate fi încheiată exclusiv de către un bărbat și o femeie care îndeplinesc condițiile legale pentru a se căsători, inclusiv cele legate de vârsta matrimonială și capacitatea de exercițiu.

4.2.4.3. Consimțământul părților

Consimțământul a fost definit *acea condiție generală, de fond și esențială a actului juridic, care constă în hotărârea subiectului de drept de a încheia, modifica sau stinge un act juridic civil, hotărâre care este exteriorizată.*

Consimțământul, pentru a determina încheierea și valabilitatea actului juridic, trebuie să îndeplinească unele cerințe generale, obligatorii în cazul oricărui act juridic, și unele cerințe speciale, specifice anumitor acte juridice.

Condițiile generale ale consimțământului sunt: să provină de la o persoană cu discernământ; să fie exprimat cu intenția de a produce consecințe juridice; să fie exteriorizat; să nu fie afectat de vicii.

În schimb, în cazul convenției matrimoniale, art. 330 alin. (1) C. civ. se referă doar la condiția de a fi „exprimat personal sau prin mandatar”.

4.2.4.4. Cauza convenției matrimoniale

În dreptul comun, în temeiul art. 1235 C. civ., „cauza este motivul care determină fiecare parte să încheie actul juridic”. În context, reiterăm că scopul împreună cu consimțământul alcătuiesc voința juridică. Pentru a fi valabilă, cauza trebuie să existe, să fie licită și morală. În temeiul art. 1238 alin. (1) C. civ., lipsa cauzei atrage anulabilitatea actului juridic, cu excepția cazului în care actul a fost greșit calificat și poate produce alte efecte juridice.

Cauza convenției matrimoniale constă în alegerea, modificarea sau schimbarea unui anumit regim matrimonial. În acest sens, pot fi interpretate, spre exemplu, prevederile art. 312, art. 329 și art. 369 C. civ.

4.2.5. *Condițiile de formă ale convenției matrimoniale*

În doctrină, condițiile de formă ale convenției matrimoniale sunt clasificate în condiții instituite pentru valabilitatea convenției matrimoniale și condiții prevăzute pentru opozabilitatea acesteia.

Este considerată condiție de formă necesară pentru însăși valabilitatea convenției matrimoniale încheierea acesteia prin înscris autentificat de notarul public. În cea de a doua categorie a cerințelor de formă includem *înscrierea convenției matrimoniale în Registrul național notarial al regimurilor notariale*.

SECȚIUNEA 4.3.

MODIFICAREA REGIMULUI JURIDIC MATRIMONIAL

4.3.1. *Precizări prealabile*

Actualul Cod, civil cu titlu de noutate, prevede posibilitatea modificării, în timpul căsătoriei, a regimului matrimonial sub care soții sunt căsătoriți. Astfel, art. 369 reglementează *modificarea convențională* (prin încheierea unei convenții matrimoniale), iar art. 370-372 *modificarea judiciară* (prin hotărâre judecătorească).

4.3.2. *Modificarea convențională a regimului juridic matrimonial*

În temeiul art. 336 C. civ., „convenția matrimonială poate fi modificată înainte de încheierea căsătoriei, cu respectarea condițiilor prevăzute la art. 330 și 332 (teza I). Dispozițiile art. 334 și 335 sunt aplicabile” (teza a II-a).

În schimb, în temeiul art. 369 alin. (1) C. civ., „după cel puțin un an de la încheierea căsătoriei, soții pot, ori de câte ori doresc, să înlocuiască regimul matrimonial existent cu un alt regim matrimonial ori să îl modifice, cu respectarea condițiilor prevăzute de lege pentru încheierea convențiilor matrimoniale”.

Textul reprodus privește două operațiuni juridice, una de *modificare* și alta de *înlocuire* a regimului matrimonial sub care soții sunt căsătoriți. Indiferent că este vorba despre modificarea sau înlocuirea regimului matrimonial, în tăcerea legiuitorului, soții nu sunt ținuți să facă dovada unor motive temeinice ori să obțină încuviințarea sau autorizarea vreunei autorități statale. Pur și simplu, cele două operațiuni pot fi îndeplinite fiindcă soții au decis în acest sens.

Modificarea are semnificația de schimbare a unor reguli ale regimului matrimonial existent. În schimb, *înlocuirea* are ca efect schimbarea regimului matrimonial sub care sunt căsătoriți soții cu un alt regim matrimonial.

Atât pentru modificarea, cât și pentru înlocuirea regimului matrimonial în timpul căsătoriei, pentru a fi valabile, se impune îndeplinirea a două condiții cumulative: să fi trecut un an de la încheierea căsătoriei; să fie respectate condițiile prevăzute de lege pentru încheierea convențiilor matrimoniale.

4.3.3. *Modificarea judiciară a regimului juridic matrimonial*

4.3.3.1. Aspecte generale

Modificarea judiciară a regimului matrimonial este reglementată de art. 370-372 C. civ., sub următoarele aspecte: separația judiciară de bunuri (art. 370), efectele separației între soți (art. 371) și efectele acesteia față de terți (art. 372). Art. 370-372 C. civ. român au preluat, în mare parte, soluțiile normative prevăzute de art. 488-491 din Codul civil al Provinciei francofone Quebec.

4.3.3.2. Condițiile separației de bunuri

Potrivit art. 370 alin. (1) C. civ., „dacă regimul matrimonial al soților este cel al comunității legale sau convenționale, instanța, la cererea unuia dintre soți, poate pronunța separația de bunuri atunci când celălalt soț încheie acte care pun în pericol interesele patrimoniale ale familiei”. Față de cerința ca soții să fie căsătoriți sub

regimul comunității legale sau convenționale, *per a contrario*, separația de bunuri nu poate fi dispusă în situația în care soții sunt căsătoriți sub regimul separației de bunuri. Soluția este firească, întrucât în cadrul regimului separației de bunuri soții nu au bunuri comune în devălmășie, ci numai bunuri proprii și bunuri comune pe cote-părți. Oricum, în cadrul acestui regim, separația de bunuri există deja prin efectul legii.

Pentru ca instanța de judecată să admită cererea privind separația de bunuri, este necesar ca unul dintre soți să încheie acte care pun în pericol interesele patrimoniale ale familiei.

4.3.3.3. Efectele separației de bunuri între soți

Art. 371 C. civ., sub denumirea marginală „efectele între soți”, prevede că „separația de bunuri pronunțată de către instanță face ca regimul matrimonial anterior să înceteze, iar soților li se aplică regimul matrimonial prevăzut la art. 360-365” [alin. (1)]. „Între soți, efectele separației se produc de la data formulării cererii, cu excepția cazului în care instanța, la cererea oricăruia dintre ei, dispune ca aceste efecte să li se aplice de la data despărțirii în fapt” [alin. (2)].

Încetarea regimului matrimonial, determinată de admiterea cererii de separație de patrimonii, este o modalitate specială, care se adaugă la cele enumerate de art. 319 alin. (1) C. civ., adică constatarea nulității, anularea, desfacerea sau încetarea căsătoriei.

De asemenea, în caz de încetare a regimului matrimonial sunt incidente dispozițiile art. 320 C. civ., potrivit cărora „regimul matrimonial se lichidează potrivit legii, prin bună învoială sau, în caz de neînțelegere, pe cale judiciară”.

4.3.3.4. Efectele separației de bunuri față de terți

Potrivit art. 372 C. civ., (instituit sub denumirea marginală „efectele față de terți”), „creditorii soților nu pot cere separația de bunuri, dar pot interveni în cauză” [alin. (1)]. „Dispozițiile art. 369 alin. (3) și (4) se aplică în mod corespunzător” [alin. (2)].

Față de referirea art. 372 alin. (1) C. civ. la posibilitatea creditorilor soților de a *intervenii în cauză*, fără să facă distincție în legătură cu modalitatea intervenției, considerăm că aceasta se poate prezenta, potrivit art. 61 și urm. C. pr. civ., sub forma intervenției în interes propriu sau în interesul uneia dintre părți.

SECȚIUNEA 4.4.

ÎNCETAREA REGIMULUI MATRIMONIAL

Art. 319 C. civ., fiind plasat în contextul reglementărilor consacrate *dispozițiilor comune* referitoare la drepturile și obligațiile patrimoniale ale soților (art. 312-320), sub titlul marginal „încetarea regimului matrimonial”, prevede, în alin. (1), cazurile de încetare a regimului matrimonial și, în alin. (2), evocă posibilitatea modificării regimului matrimonial în timpul căsătoriei, în condițiile legii. În temeiul art. 319 alin. (1) C. civ., determină încetarea regimului matrimonial constatarea nulității, nulitatea, desfacerea și încetarea căsătoriei. De asemenea, după cum s-a prezentat anterior, determină încetarea regimului matrimonial anterior și hotărârea instanței de judecată prin care s-a dispus separația de bunuri, în condițiile art. 371 C. civ.

Soluția legiuitorului de a lega esențial încetarea regimului matrimonial de desființarea căsătoriei este firească, din moment ce acesta depinde de ființarea căsătoriei.

Data de la care regimul matrimonial încetează este diferită în raport cu calitatea persoanelor față de care încetarea produce efecte, adică față de soți sau terțe

persoane, și de cauza care o determină, adică nulitatea sau anularea căsătoriei, desfacerea acesteia prin divorț ori încetarea ei și separația de patrimonii.

SECȚIUNEA 4.5.

LICHIDAREA REGIMULUI MATRIMONIAL

Art. 320 C. civ., fiind plasat în contextul reglementărilor consacrate regimului matrimonial în general (art. 312-320), reglementează lichidarea regimului matrimonial. Actualul Cod civil consacră și alte norme lichidării regimului matrimonial, însă acestea sunt de aplicabilitate specială.

În temeiul art. 320 C. civ., „în caz de încetare sau de schimbare, regimul matrimonial se lichidează potrivit legii, prin bună învoială sau, în caz de neînțelegere, pe cale judiciară” (teza I). „Hotărârea judecătorească definitivă sau, după caz, înscrisul întocmit în formă autentică notarială constituie act de lichidare” (teza a II-a).

Expresia *se lichidează potrivit legii* are sensul de trimitere la dispozițiile Codului civil evocate mai sus, care reglementează diverse aspecte particulare ale lichidării modalităților regimului matrimonial.

Actualul Cod civil consacră o reglementare mai detaliată lichidării regimului comunității legale de bunuri (art. 355 și art. 357).

Art. 357 C. civ. reglementează, pe de o parte, *lichidarea regimului matrimonial* și, pe de altă parte, *partajul*.

La rândul lei, lichidarea regimului matrimonial implică operațiunea de *preluarea a bunurilor proprii și cea de regularizarea datoriilor*.

În cazul *partajului*, în lipsa unor norme speciale derogatorii de la dreptul comun, sunt incidente dispozițiile art. 669-686 C. civ., respectiv ale art. 984-996 C. pr. Civ.

BIBLIOGRAFIE

I. ACTE NORMATIVE

- Declarația universală a drepturilor omului (1948);
- Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice (1966);
- Convenția ONU privind consimțământul la căsătorie, vârsta minimă pentru căsătorie și înregistrarea căsătoriilor (1962);
- Convenția cu privire la protecția drepturilor omului și libertăților fundamentale (1950);
- Cartea românească de învățătură, Ediție critică, București, 1961;
- Codul Calimach, Ediție critică, București, 1958;
- *Corpus iuriscivilis*, Ediția a VI-a, editat de Th. Mommsen, P. Krüger, P. Schöl și G. Kroll, Berlin, 1954;
- Îndreptarea Legii, Ediție critică, București, 1955;
- Manualul juridic a lui Andronache Donici, Ediție critică, București, 1959;
- Legiuirea Caragea, Ediție critică, București, 1955;
- Pravilniceasca condică, Ediție critică, București, 1957;
- Regulamentele Organice ale Valachiei și Moldovei, vol. I, București, 1944;
- Constituțiile României (1948, 1952, 1965, 1991);
- Codul civil român de la 1864;
- Codul familiei (1953);
- Codul civil român de la 2009 (2011);
- Codul civil francez (1804);
- Codul civil austriac (1801);

II. DOCTRINĂ

2.1. TRATATE, MONOGRAFII ȘI CURSURI UNIVERSITARE

- I. Albu, *Dreptul familiei*, Editura didactică și pedagogică, București, 1997;
- I. Albu, *Căsătoria în dreptul român*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1988;
- D. Alexandresco, *Droitancien et moderne de la Roumanie. Etude de législation comparée*, Paris-București, 1898;
- D. Alexandresco, *Explicațiuneateoretică și practică a dreptul civil românesc în comparațiune cu textele vechi și cu principalele legislațiuni străine*, (11 volume), vol. III, București, 1991;
- P. Anca, *Efectele căsătoriei cu privire la raporturile patrimoniale dintre soți*, în *Încheierea căsătoriei și efectele ei*, Editura Academiei R. S. R., București, 1981;
- Al. Bacaci, *Raporturile patrimoniale în dreptul familiei*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1986;
- Al. Bacaci, V. - C. Dumitrache, C. - C. Hageanu, *Dreptul familiei*, Ediția a 4-a, Editura C. H. Beck, București, 2005;
- Al. Bacaci, V. - C. Dumitrache, C. - C. Hageanu, *Dreptul familiei*, ediția a 7-a, Editura C. H. Beck, București, 2012;
- Fl. Baias, ș.a., *Noul Cod civil. Comentariu pe articole*, Editura C. H. Beck, București, 2012;
- M. Banciu, *Reprezentarea în actele juridice civile*, Editura Dacia, Cluj, 1995;
- M. Banciu, *Dreptul familiei*, Editura Argonaut, Cluj-Napoca, 1998;
- J. Bart, *Histoire du droitprivé*, EditureMontchrestien, Paris, 1998;
- A. Bénadet, *Droit civile. La famille*, Litec, Paris, 2003;
- Gh. Beleiu, *Drept civil român*, Editura Șansa, București, 1993;
- Gh. Beleiu, *Drept civil român. Introducere în dreptul civil. Subiectele dreptului civil*, Casa de editură și presă „Șansa” S. R. L., București, 1993;

- Gh. Beleiu, *Drept civil român. Introducere. Subiectele dreptului civil*, Ediția a VIII-a, revăzută și adăugită de M. Nicolae și P. Trușcă, Editura All Beck, București, 2001;
- T. Bodoașcă, *Competența instanțelor judecătorești în materie civilă*, Editura All Beck, București, 2002;
- T. Bodoașcă, *Dreptul familiei*, Editura C. H. Beck, București, 2005;
- T. Bodoașcă, *Studii de dreptul familiei*, Editura C. H. Beck, București, 2007;
- T. Bodoașcă, *Dreptul familiei*, Editura Universul Juridic, București, 2015;
- V. Breban, *Dicționarul general al limbii române*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1987;
- J. Carbonier, *Droit civil. La famille*, Editure PUF, 2000;
- J. Carbonier, *Flexibile droit. Pour une sociologie du droit sans rigueur*, LGDJ, Paris, 2001;
- E. Cernea, *Istoria statului și dreptului românesc*, București, 1971;
- E. Cernea, E. Molcuț, *Istoria dreptului românesc*, Editura Universul Juridic, București, 2003;
- I. Ceterchi, ș.a., *Istoria dreptului românesc*, Editura Academiei, București, 1987;
- J. Champion, *Contrats de mariage et des régimes matrimoniaux. Stratégies patrimoniales et familiales*, 12-eme Édition, Dalloz, Paris, 2007;
- V. Ciucă, *Lecții de drept roman*, Editura Polirom, Iași, 1999;
- Șt. Cocoș, *Drept roman*, Editura All Beck, București, 2001;
- A. Colomer, *Droit civil. Régimes matrimoniaux*, Editure PUF, Paris, 1997;
- Gérard Cornu, *Les régimes matrimoniaux*, 9-ème Éditions, Editure PUF, Paris, 1997;

- C. M. Crăciunescu, *Regimuri matrimoniale*, Editura All Beck, București, 2000;
- M. N. Costin, M. C. Costin, *Dicționar de drept civil*, vol. II, Editura Lumina Lex, București, 1996;
- D. Cosma, *Teoria generală a actului juridic civil*, Editura Științifică, București, 1969;
- M. Constantinescu, A. Iorgovan, I. Muraru, E. S. Tănăsescu, *Constituția României revizuită-comentarii și explicații*, Editura All Beck, București, 2004;
- M. Djuvara, *Teoria generală a dreptului. Enciclopedia juridică*, ediție îngrijită de B. Berceanu, Editura All, București, 1995;
- M. Eliescu, *Curs de regimuri matrimoniale*, București, 1948;
- I. P. Filipescu, *Drept internațional privat*, vol. I, Editura Actami, București, 1997;
- I. P. Filipescu, A. I. Filipescu, *Tratat de dreptul familiei*, ediția a VIII-a, Editura Universul Juridic, București, 2007;
- E. Florian, *Dreptul familiei*, ediția a 2-a, Editura C. H. Beck, București, 2006;
- Th. Gare, *Droit des personnes et de famille*, Editure Montchrestien, Paris, 1998;
- J. Gaudemet, *Droit privé romain*, Editure, Montchrestien, Paris, 1998;
- J. – L. Gazzaniga, *Introduction historique au droit des biens*, Editure PUF, Paris, 1992;
- M. Grimaldi, s.a., *Droit patrimonial de la famille*, Dalloz, Action, Editure Dalloz, Paris, 1894;
- A. Guarino, *Diritto privato romano*, Jovene Editure, Napoli, 2001;

- L. Guillouard, *Traité du contract de mariaje*, vol. I, Editure A. Pedone, Paris, 1894;
- Gh. Guțu, *Dicționar latin-român*, Editura Științifică, București, 1973;
- C. C. Hageanu, *Dreptul familiei și actele de stare civilă*, Editura Hamangiu, București, 2012;
- C. Hamangiu, M. Nicolau, *Drept roman*, Editura Socec, București, 1930;
- C. Hamangiu, I. Rosetti Bălănescu, Al. Băicoianu, *Tratat de drept civil român*, Editura BIC ALL S. R. L., București, 1998;
- V. Hanga, *Drept privat roman*, Editura didactică și pedagogică, București, 1978;
- V. Hanga, *Principiile dreptului privat roman*, Editura Dacia, Cluj, 1989;
- V. Hanga, M. - D. Bocșan, *Curs de drept roman*, Ediția a II-a, Editura Universul Juridic, București, 2006;
- A. Herlea, *Studii de istoria dreptului*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1983;
- A. Ionașcu, M. Costin, V. Ursa, *Familia și rolul ei în societatea socialistă*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1975;
- A. Ionașcu, ș.a., *Contribuția practicii judecătorești la dezvoltarea principiilor dreptului român*, Editura Academiei R. S. R., București, 1973;
- T. Ionașcu, ș.a., *Căsătoria în dreptul R. P. R.*, Editura Academiei R. P. R., București, 1964;
- D. Lupulescu, *Dreptul de proprietate comună al soților*, Editura Șansa, București, 1992;
- I. Leș, *Tratat de drept procesual civil*, Ediția a 5-a, Editura C. H. Beck, București, 2010;
- I. Leș (coordonator) ș.a, *Tratat de drept procesual civil*, Vol. I și II, Editura Universul Juridic, București, 2015;

- I. Leș, *Noul Cod de procedură civilă. Comentariu pe articole*, Ediția a 2-a, Editura C. H. Beck, București, 2015;
- E. Lupan, I. Sabău-Pop, *Tratat de drept civil român*, vol. I, *Partea generală*, Editura C. H. Beck, București, 2006;
- D. Lupașcu – *Dreptul familiei*, ediția a IV-a, amendată și actualizată, Editura Universul Juridic, București, 2009;
- Ph. Malaurie, *La famille*, Defrénois, Paris, 2006;
- Ph. Malaurie, *Les régimes matrimoniaux*, Editure Cujas, Paris, 1999;
- E. Molcuț, D. Oancea, *Drept roman*, Editura Șansa, București, 1993;
- M. Mureșan, *Contracte civile speciale*, vol. I și II, Editura Cordial Lex, Cluj, 1999;
- C. Nacu, *Drept civil român*, vol. I și III, București, 1992;
- T. R. Popescu, *Tratat de dreptul familiei*, Editura didactică și pedagogică, București, 1965;
- A. Pricopi, *Căsătoria în dreptul românesc*, Editura Lumina Lex, București, 1998;
- I. Reghini, *Dreptul familiei*, Tîrgu-Mureș, 1994;
- D. Rizeanu, D. Protopopescu, *Raporturile patrimoniale dintre soți în lumina Codului familiei*, Editura Științifică, București, 1959;
- I. D. Romoșan, *Dreptul familiei. Căsătoria*, Editura Imprimeria de Stat, Oradea, 2002;
- M. Rusu, *Dreptul familiei*, Editura Universității „Lucian Blaga”, Sibiu, 2005;
- A. Stănoiu, M. Voinea, *Sociologia familiei*, Editura Universității București, 1983;
- S. Șerbănescu, *Codul familiei comentat și adnotat*, Editura științifică, București, 1967;

- François Terré, D. Fenouillet, *Les personnes. La famille. Les incapacités*, Editure Dallos, Paris, 1997;
- François Terré, Philippe Simler – *Droit civil. Les régimes matrimoniaux*, 4-^{ème} Édition, Editure Dalloz, Paris, 2005;
- Gh. Tomşa și colectiv, *Dicționar de dreptul familiei*, Editura științifică și enciclopedică, București, 1984;
- C. Tomulescu, *Drept privat roman*, Universitatea București, 1973;
- P. Vasilescu, *Regimuri matrimoniale*, ediția a II-a, revizuită, Editura Universul Juridic, București 2009;
- O. Ungureanu, C. Jugastru, *Drept civil. Persoanele*, ediția a 2-a, Editura Hamangiu, București, 2007;

2.2. STUDII

- Al. Bacaci, *Sanctiunea actelor juridice de dispoziție privind imobilele bunuri comune, încheiate de unul dintre soți fără consimțământul expres al celuilalt soț*, în „Revista română de drept”, nr. 11/1985;
- Al. Bacaci, *Considerații în legătură cu regimul matrimonial actual*, în „Dreptul” nr. 4/2001;
- M. - D. Bocșan, *Mandatul în interes comun*, în „Dreptul” nr. 2/2001;
- T. Bodoașcă, *Unele aspecte critice sau controversate în legislația și doctrina românească din domeniul dreptului familiei*, în „Dreptul” nr. 3/2004;
- T. Bodoașcă, *Aspecte critice sau controversate din legislația și doctrina românească cu privire la condițiile încheierii căsătoriei*, în „Dreptul” nr. 5/2004;
- T. Bodoașcă, *Contribuții la definirea juridică a familiei și la stabilirea conținutului acesteia*, în „Dreptul” nr. 12/2004;

- T. Bodoaşcă, *Contribuții la studiul condițiilor în care poate fi instituită tutela copilului în reglementarea Legii nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului*, în „Dreptul” nr. 3/2005;
- T. Bodoaşcă, *Opinii în legătură cu nulitatea căsătoriei în reglementarea noului Cod civil*, în „Dreptul” nr. 1/2010;
- T. Bodoaşcă, *Aspecte privind reglementarea generală a regimului juridic matrimonial în noul Cod civil*, în „Dreptul nr. 5/2010;
- T. Bodoaşcă, *Regimul separației de bunuri în reglementarea noului Cod civil*, în „Dreptul” nr. 11/2010;
- T. Bodoaşcă, *Reglementarea divorțului prin acordul soților după modificarea Codului de procedură civilă și a Codului familiei prin Legea nr. 202/2010 privind unele măsuri pentru accelerarea soluționării proceselor*, în „Dreptul” nr. 4/2011;
- D. Chirică, *Efectele juridice ale anteacontractului de vânzare-cumpărare imobiliară încheiat în calitate de promitent cumpărător de un singur soț fără consimțământul expres al celuilalt soț*, în „Dreptul” nr. 5-6/1993;
- D. Chirică – *Darul manual*, în Revista română de drept privat nr. 6/2008;
- B. Diamant, K. Geza, *Notă la practică judiciară*, în „Revista română de drept” nr. 4/1970;
- C. Diaconu (II), V. Zlătescu, I. Moroianu Zlătescu (I), *Propuneri de lege ferenda privind reglementarea relațiilor de familie într-un stat de drept*, în „Dreptul” nr. 9-12/1990;
- A. F. Dobre, *Convențiile și regimurile matrimoniale sub imperiul noului Cod civil*, în „Dreptul” nr. 3/2010;
- I. Filipescu, M. Diaconu, *Soluții privind unele probleme actuale din practica instanțelor judecătorești în materia dreptului familiei*, în „Revista română de drept” nr. 8/1982;

- I. P. Filipescu, *Modificări aduse dreptului familiei prin Legea nr. 59/1993*, în „Dreptul” nr. 12/1993;
- I. Mustață, G. - M. Ketti, *Dacă bunurile comune ale soților pot constitui aport la capitalul social*, în „Dreptul” nr. 6/1992;
- L. Pop, *Câteva considerații generale referitoare la categoria datorilor de valoare*, în „Dreptul”, nr. 9/2002;
- L. Pop, *Discuții în legătură cu unele clasificări ale obligațiilor după obiectul lor*, în „Dreptul”, nr. 8/2005;
- C. Leaua, *Validitatea contractelor încheiate între soți*, în „Dreptul”, nr. 9/1999;
- I. Leș, *Propuneri „de lege ferenda” referitoare la consecințele lipsei de calitate procesuală a unei părți*, în „Revista română de drept” nr. 4/1980;
- D. Radu, *Examen teoretic al practicii judiciare privind unele probleme de drept civil și al familiei*, în „Revista română de drept”, nr. 9/1984;
- O. Rădulescu, *Despre obligația de asigurare a locuinței ca formă a întreținerii*, în „Revista română de drept” nr. 5/1990;
- C. Roșu, *Necesitatea revenirii la libertatea convențiilor matrimoniale*, în „Dreptul” nr. 7/1999;
- V. Zlătescu, *Sugestii pentru viitorul Cod al familiei*, în „Revista română de drept” nr. 3/1972.

III. JURISPUDENȚĂ

- S. Angheni, M. Avram, R. Lazăr, I. Ionescu, *Buletinul jurisprudenței 1990 – 2003*, Editura All Beck, București, 2003;
- I. Mihaș, Al. Lesviodax, *Repertoriu de practică judiciară în materie civilă a Tribunalului Suprem și a altor instanțe judecătorești pe anii 1952-1969*, Editura Științifică, București, 1970;

- I. Gh. Mihuță, *Repertoriu de practică judiciară în materie civilă a Tribunalului Suprem și a altor instanțe judecătorești pe anii 1969-1975*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1976;

- I. Gh. Mihuță, *Repertoriu de practică judiciară în materie civilă a Tribunalului Suprem și a altor instanțe judecătorești pe anii 1975-1980*, Editura Științifică, București, 1982;

- I. Mihuță, Al. Lesviodax, *Repertoriu de practică judiciară în materie civilă a Tribunalului Suprem și a altor instanțe judecătorești pe anii 1980-1985*, Editura Științifică, București, 1986;

- C. Turianu, *Dreptul familiei. Practică judiciară comentată și adnotată*, Editura Pinguin Book, București, 2004;

- C. Turianu, *Dreptul familiei. Culegere de practică judiciară*, Editura C. H. Beck, București, 2008.

CONCLUZII ȘI PROPUNERI *DE LEGE FERENDA*

Departate de pretenția de a fi realizat o lucrare completă și perfectă în legătură cu regimul juridic matrimonial imperativ primar, exprimăm speranța că teza propusă poate fi alăturată demersurilor științifice din doctrina română consacrate analizei aprofundate a noilor reglementări privind raporturile patrimoniale dintre soți, fiind o modestă contribuție la înțelegerea normelor juridice din domeniu.

Elaborarea tezei de doctorat ne-a oferit prilejul să constatăm că, în doctrină, uneori, fiind ocolită analiza aprofundată a dispozițiilor actului Cod civil, se abuzează de trimiteri la doctrina străină. Legat de acest aspect, am observat că legiuitorul român, chiar dacă, la adoptarea actualului Cod civil, a folosit unele reglementări străine, nu le-a preluat *ad litteram*. De fapt, sunt relativ numeroase cazurile în care a fost valorificat cadrul normativ intern sau au fost puse în operă soluții normative fundamentate în doctrina română ori, pur și simplu, preluarea cuprinde aspecte inedite.

În acord cu obiectivul de cercetare științifică privind contribuția la perfecționarea reglementărilor care alcătuiesc regimul juridic matrimonial imperativ, în cuprinsul tezei, sub atenta și calificata îndrumare a conducătorului de doctorat, domnul prof. univ. dr. Teodor Bodoașcă, am fundamentat o serie de propuneri *de lege ferenda*. Apreciem că demersul nostru se poate constitui într-o bază pentru declanșarea unor analize doctrinare, având ca obiect subiecte normative susceptibile de perfecționare.

În cele ce urmează, considerăm util să prezentăm o parte din aceste propuneri *de lege ferenda*:

- art. 314 C. civ., reglementând mandatul convențional al soților, se referă exclusiv la *exercitarea drepturilor*, fiind excluse, *per a contrario*, *îndeplinirea obligațiilor*. În ceea ce ne privește, apreciem că și îndeplinirea obligațiilor implică,

uneori, încheierea de acte juridice. Practic, sub acest aspect, ne aflăm în prezența unei lacune legislative care, *de lege ferenda*, ar trebui eliminată;

- în doctrină, s-a observat că art. 316 C. civ. (acte de dispoziție care pun în pericol grav interesele familiei) se referă generic la *acte juridice*, fără să facă distincție în legătură cu natura lor. Pe cale de consecință, s-a apreciat că aceste acte juridice pot fi de folosire, administrare, conservare sau de dispoziție ori acte cu titlu oneros sau gratuit. Cu toate acestea, observăm că art. 316 alin. (1) teza I C. civ., după ce se referă generic la *acte juridice*, evocă *dreptul de a dispune*, împrejurare care susține rezonabil ideea că asemenea acte juridice sunt exclusiv *acte de dispoziție*. De fapt, și denumirea marginală a art. 316 C. civ. confirmă interpretarea noastră. Cu toate acestea, apreciem că, din punct de vedere practic, soluția normativă prevăzută de art. 316 alin. (1) C. civ. este nerațională. Astfel, pot fi ușor imaginate acte juridice de administrare sau de conservare la fel de păguboase precum cele de dispoziție. Pentru aceste motive, considerăm oportună intervenția legiuitorului, în sensul modificării art. 316 alin. (1) teza I C. civ., astfel încât să se refere la *dreptul soțului de a încheia acte juridice în legătură cu anumite bunuri*. În consens cu această modificare normativă, denumirea marginală a art. 316 C. civ. ar trebui reformulată, în sensul *acte juridice care pun în pericol grav interesele familiei*;

- în literatura de specialitate, s-a apreciat că, în pofida faptului că art. 322 alin. (1) și alin. (2) C. civ., ca de altfel toate textele consacrate „locuinței familiei”, sunt plasate într-un context general (dispoziții comune), au caracter special în raport cu art. 345 și art. 346 C. civ. Caracterul special al primelor ar fi determinat de faptul că au ca obiect acte juridice care privesc exclusiv „locuința familiei” și „bunurile care o mobilează sau decorează”, iar caracterul general al ultimelor ar fi determinat de faptul că au în vedere acte juridice privind bunurile comune în devălmășie ale soților fără să nominalizeze ori să excludă diverse categorii de bunuri comune. În ceea ce ne privește, considerăm că prioritatea aplicării prevederilor art. 322 alin. (1) și alin.

(2) C. civ. este determinată de art. 345 alin. (3) C. civ. Astfel, acesta prevede că „dispozițiile art. 322 rămân aplicabile”. Inexplicabil, art. 346 C. civ. nu cuprinde o normă asemănătoare celei prevăzute de art. 345 alin. (3). În lipsa unui motiv plauzibil, trebuie să admitem că suntem în prezența unei lacune legislative care, *de lege ferenda*, ar trebui eliminată;

- în doctrină, s-a exprimat opinia că, față de referirea fără distincție a art. 323 alin. (3) C. civ. la decesul unuia dintre soți, acesta este incident și în cazul în care decedează soțul titular al contractului de închiriere a locuinței. În ceea ce ne privește, fiind de acord că textul art. 323 alin. (3) C. civ. nu are cea mai nimerită formulare, apreciem că, totuși, sugerează decesul soțului netitular al contractului de închiriere. Numai așa se poate explica de ce textul analizat se referă la continuarea exercitării *dreptului locativ* și nu la *continuarea contractului*. De fapt, articolul următor (art. 324) reglementează *atribuirea beneficiului contractului de închiriere*. Pentru evitarea interpretărilor diverse pe această temă, considerăm necesară intervenția legiuitorului, astfel ca, *de lege ferenda*, art. 323 alin. (3) C. civ. să fie modificat, în sensul că, „în cazul decesului soțului titular al contractului de închiriere a locuinței, soțulsupraviețuitor continuă exercitarea dreptului său locativ, dacă nu renunță în mod expres la acesta, în termenul prevăzut de art. 1834”;

- de principiu, se pune problema de a stabili dacă art. 324 C. civ. este incident în cazul oricărui divorț, indiferent de procedura urmată (judiciară, administrativă sau notarială). Față de referirea alin. (1) la *desfacerea căsătoriei* fără să facă distincție în legătură cu natura procedurii urmate, s-ar părea că art. 324 C. civ. este incident în toate cazurile. Cu toate acestea, observăm că alin. (3) din cuprinsul acestui articol, instituind unele norme de procedură, se referă la *citarea locatorului* și la *hotărârea judecătorească* rămasă definitivă, aspecte specifice procedurii judiciare. Practic, într-o interpretare *per a contrario*, dispozițiile alin. (3) susțin concluzia că art. 324 C. civ. este incident numai în cazul divorțului pe cale judiciară. În opinia noastră, o

interpretare restrictivă a dispozițiilor art. 324 alin. (3) C. civ. este nerațională, contrară identității de rațiune în cazul tuturor modalităților divorțului, indiferent de procedura urmată (judiciară, administrativă sau notarială). Pentru aceste motive, considerăm util ca, *de lege ferenda*, art. 324 alin. (3) C. civ. să fie completat, în sensul introducerii unei norme care să prevadă că „dispozițiile acestuia se aplică corespunzător în cazul divorțului pe cale administrativă sau prin procedură notarială”. În aceste cazuri, citarea locatorului se va face de către ofițerul de stare civilă sau notarul public, iar atribuirea beneficiului contractului de închiriere produce efecte față de acesta de la data eliberării certificatului de divorț, în condițiile art. 375 C. civ.;

- pentru incidența dispozițiilor art. 324 alin. (1) C. civ., sunt impuse două condiții cumulative: *nu este posibilă folosirea locuinței de amândoi (foștii) soți* (p.n.); *aceștia nu se înțeleg* (asupra folosirii acesteia). Într-adevăr, în conținutul textului analizat, cele două condiții sunt legate prin conjuncția cumulativă *și*. În practică, este posibil ca locuința să permită folosirea ei de către amândoi soții, însă aceștia nu se înțeleg sau, chiar dacă se înțeleg, nu este posibilă folosirea ei de către amândoi. În ceea ce ne privește, considerăm că, în ambele variante, soluția normativă este nerațională, motiv pentru care sugerăm legiuitorului ca, *de lege ferenda*, să modifice acest text, în sensul înlocuirii conjuncției *și* cu conjuncția *sau*;

- referirea restrictivă a art. 324 alin. (4) C. civ. la hotărârea de partaj, exclude, *per a contrario*, incidența lui în situația în care partajul a fost realizat pe cale voluntară. Considerăm că, în pofida faptului că alin. (1) prevede că soții *nu se înțeleg* asupra folosirii locuinței, nimic nu se opune ca partajul să fie realizat pe cale voluntară. În opinia noastră, suntem în prezența unei lacune legislative. Într-adevăr, pentru identitate de rațiune, textul respectiv ar trebui să fie incident și în cazul partajului voluntar și, drept urmare, modificat corespunzător. Cu această ocazie ar trebui înlocuit termenul *conjugal* cu cel de *familie*, iar termenul *soți* cu expresia

foștii soți. Deci, sugerăm legiuitorului ca, *de lege ferenda*, art. 324 alin. (4) să fie modificat, în sensul că „prevederile alin. (1)-(3) se aplică în mod similar și în cazul în care bunul este proprietatea comună a celor doi foști soți, atribuirea beneficiului locuinței familiei producând efecte până la data rămânerii definitive a hotărârii de partaj sau a până la data actului de partaj, după caz”;

- dispozițiile art. 327 C. civ. pot fi considerate o aplicație *in concreto* a prevederilor art. 41 alin. (1) teza a II-a din Constituție. Astfel, acest text constituțional prevede *expressis verbis* „alegerea profesiei, a meseriei sau a ocupației, precum și a locului de muncă este liberă”. De fapt, în doctrină, s-a exprimat opinia că, prin raportare la dispozițiile art. 41 alin. (1) din Constituție, dispozițiile art. 327 C. civ. teza I C. civ. sunt inutile. Mai mult, fiindcă acestea se referă exclusiv la *exercitarea profesiei*, fiind, astfel, omisă *alegerea ei*, sunt generatoare de ambiguitate și chiar contrare textului constituțional. Observăm că și textul constituțional este lacunar, întrucât a omis să se refere și la *exercitarea profesiei, meseriei sau ocupației*. Mai mult, termenii *profesie, meserie și ocupație*, fiind sinonimi, imprimă textului constituțional un evident caracter pleonastic. Sub rezerva revizuirii art. 41 alin. (1) teza a II-a din Constituție, în sensul de a se referi exclusiv la *profesie*, precum și la *exercitarea acesteia*, considerăm oportun ca, *de lege ferenda*, art. 327 teza I C. civ. să fie abrogat;

- împrejurarea că opțiunea pentru regimul juridic al comunității legale nu implică, potrivit art. 329 C. civ., încheierea unei convenții matrimoniale, i-a determinat pe unii autori să aprecieze că acest regim juridic este reglementat exclusiv prin norme juridice imperative, de la care soții nu pot deroga. Semnalăm că art. 359 C. civ. sancționează cu nulitatea absolută orice convenție contrară dispozițiilor referitoare la regimul comunității legale de bunuri, însă *în măsura în care nu este compatibilă cu regimul comunității convenționale* (s.n.). Cu toate că dispozițiile art. 329 și ale art. 359 C. civ. susțin convingător aserțiunea doctrinară

prezentată, analiza dispozițiilor art. 340-358 C. civ., consacrate regimului comunității legale, denotă existența unor norme cu evident caracter dispozitiv. Avem în vedere, spre exemplu, dispozițiile art. 344 (oricare dintre soți poate cere să se facă mențiune în cartea funciară ori, după caz, în alte registre de publicitate prevăzute de lege despre apartenența unui bun la comunitate) și cele ale art. 348 (bunurile comune pot face obiectul unui aport la societăți, asociații sau fundații, în condițiile legii). În asemenea situații, fiindcă legiuitorul prevede posibilitatea unor opțiuni, viitorii soți ar trebui să aibă posibilitatea juridică să operaționalizeze aceste operațiuni. Dacă se dorește ca, într-adevăr, nesocotirea tuturor dispozițiilor art. 340-358 să determine nulitatea absolută a convenției matrimoniale, este necesar ca, *de lege ferenda*, să fie modificate toate textele care au o formulare dispozitivă, precum cele ale art. 344 și art. 348 C. civ.;

- observăm că art. 313 alin. (1) C. civ. se referă la *ziua încheierii căsătoriei*, iar art. 330 alin. (2) C. civ. la *data încheierii căsătoriei*. Chiar dacă aceste expresii utilizează termeni diferiți, pot fi considerate sinonime. Cu toate acestea, expresiile în cauză sunt în dezacord cu dispozițiile art. 289 C. civ., care sunt instituite sub denumirea marginală *momentul încheierii căsătoriei*. Astfel, în temeiul acestora, „căsătoria este încheiată în *momentul* în care, după ce ia consimțământul fiecăruia dintre viitorii soți, ofițerul de stare civil îi declară căsătoriți” (s.n.). Evident, între termenii *ziua* și *data*, pe de o parte, și termenul *moment*, pe de altă parte, nu există identitate. Astfel, termenul *zi* are, de regulă, semnificația intervalului de timp cuprins între răsăritul și apusul soarelui. Acest termen mai este folosit și în sensul de interval de timp de 24 de ore, corespunzător unei rotații a Pământului în jurul axei sale. La rândul ei, *data* are înțelesul unei zile calendaristice (dintr-o anumită lună și an). În schimb, *momentul* este un interval scurt de timp, adică o clipă sau secundă. Practic, art. 313 alin. (1) și art. 330 alin. (2) C. civ. au în vedere doar *data calendaristică*, iar art. 289 C. civ. *data calendaristică, ora și chiar minutul* în care căsătoria este

considerată încheiată. În ceea ce ne privește, apreciem că, sub aspectul momentului încheierii căsătoriei, dispozițiile art. 289 C. civ., având caracter special, au prioritate în aplicare în raport cu cele ale art. 313 alin. (1) și art. 330 alin. (2) C. civ. Pe cale de consecință, trebuie să fim de acord că, între soți, regimul matrimonial ales produce efecte numai din *momentul încheierii căsătoriei*. Pentru evitarea interpretărilor diverse pe această temă, considerăm util ca, *de lege ferenda*, art. 313 alin. (1) și art. 330 alin. (2) C. civ. să fie modificate, în sensul de a se referi la *momentul încheierii căsătoriei*;

- potrivit art. 370 alin. (1) C. civ., „dacă regimul matrimonial al soților este cel al comunității legale sau convenționale, instanța, la cererea unuia dintre soți, poate pronunța separația de bunuri atunci când celălalt soț încheie acte care pun în pericol interesele patrimoniale ale familiei”. Față de cerința ca soții să fie căsătoriți sub regimul comunității legale sau convenționale, *per a contrario*, separația de bunuri nu poate fi dispusă în situația în care soții sunt căsătoriți chiar sub regimul separației de bunuri. Soluția este firească, întrucât, în cadrul acestui regim matrimonial, separația de bunuri există deja prin efectul legii. Împrejurarea că separația de bunuri poate fi dispusă numai în cazul regimurilor matrimoniale de comunitate, pune în discuție oportunitate topografiei art. 370-372 C. civ., în contextul dispozițiilor comune (art. 512-372) referitoare la regimul matrimonial. Pentru aceste motive, sugerăm legiuitorul ca, *de lege ferenda*, să plaseze art. 370-372 C. civ. în contextul reglementărilor consacrate regimurilor matrimoniale de comunitate;

- față de referirea art. 370 alin. (1) C. civ. la *acte juridice* fără să facă distincție în legătură cu natura lor, se poate concluziona că intră sub incidența acestuia actele de folosință, de administrare, de conservare și cele de dispoziție. De asemenea, în tăcerea legiuitorului, ar trebui să desprindem concluzia că actele prejudiciabile pot avea ca obiect atât bunuri comune în devălmășie, cât și bunuri proprii. Cu toate acestea, față de finalitatea acțiunii (separația de bunuri), trebuie să acceptăm fără

rezerve că actele respective privesc doar bunurile comune în devălmășie ale soților. Pentru evitarea interpretărilor diverse pe această temă, considerăm necesar ca, *de lege ferenda*, art. 370 alin. (1) C. civ. să fie reformulat în sensul de a se referi la *acte privind bunurile comune*.